

ਚੋਪਈ

ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਗੁਰ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ
ਗਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਇ॥੧੭॥
ਜੋ ਮਮ ਸਾਥ ਚਾਹੇ ਕਰ ਬਾਤ
ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇ ਬਿਚਾਰੇ ਸਾਥ॥੧੮॥
ਜੋ ਮੁਝ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਕੀ ਚਾਇ
ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇ ਚਿਤ ਲਾਇ॥੧੯॥
ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਜਾਣ
ਇਸ ਮੇਂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਮਾਨ॥੨੦॥
ਤੀਸਰ ਰੂਪ ਸਿਖ ਹੈਂ ਮੇਰ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਤ ਜਿਹ ਨਿਸ ਭੋਰ॥੨੧॥
ਵਿਸਾਹ ਪ੍ਰੀਤ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਧਰੇ
ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸ ਨਿਤ ਉਠ ਕਰੇ॥੨੨॥
ਗਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਇ
ਜਪੁ ਜੀ ਜਾਪੁ ਪੜ੍ਹੇ ਚਿਤ ਲਾਇ॥੨੩॥
ਗੁਰਦਵਾਰ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰੈ
ਪਰ-ਦਾਰਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਜੋ ਕਰੈ॥੨੪॥
ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਚਿਤ ਲਾਇ
ਆਪਾ ਮਨ ਕਾ ਸਗਲ ਮਿਟਾਇ॥੨੫॥
ਇਨ ਕਰਮਨ ਮੇਂ ਜੋ ਪਰਧਾਨ
ਸੋ ਸਿਖ ਰੂਪ ਮੇਰਾ ਪਹਿਚਾਨ॥੨੬॥

- ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ, ਸੰਪਾਦਕ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ; ਪੰਨਾ ੧੮੬-੧੮੭

Grade: 6

Course: Boli (ਬੋਲੀ)

Lesson Number: 10

Unit: Poetry

Title: Ballad Writing II

Standards

Standard 1:

- Students achieve fluent oral and silent reading, through understanding of basic features of reading, including letter patterns and their translation into spoken language.
 - Students distinguish and interpret words with multiple meanings.
 - Students use sentence and word context to find the meaning of unknown words.
 - Students read aloud fluently and accurately, and with appropriate intonation and expression.

Standard 3:

- Students demonstrate utilization of outside source materials.
 - Students are introduced to the writings of Bhāi Nand Lāl (ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ), Gurū Gobind Singh Sāhib's (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ) Zafarnāmah (ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ), portions of Sī Kalgīdhar Chamatkār (ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ).
 - Students also use Secondary Source Books, Internet searches, for additional information.

Standard 7:

- Students listen critically and respond appropriately to oral communication.
 - Students retell, paraphrase, and explain what has been heard orally.
 - Students connect and relate prior experiences, insights, and ideas to those of a speaker.
 - Students pose relevant questions, sufficiently limited in scope to be completely and thoroughly answered.

Standard 9:

- Students deliver recitations and oral presentations.
 - Students speak in a manner that guides the listener to understand important ideas, by using proper phrasing, pitch, and modulation.
 - Students understand, interpret, and use non-verbal messages.
 - Students clarify and enhance oral presentation through the use of appropriate props (e.g., objects, pictures, charts).
 - Students read prose and poetry aloud with fluency, rhythm, and pace, using appropriate intonation and vocal patterns to emphasize important passages of the text being read.
 - Students recite brief poems (i.e. three or four stanzas), soliloquies, or dramatic dialogues, using clear diction, tempo, volume, and phrasing.

Objectives

1. Students learn to recite different forms of poetry.
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।
2. Students continue to compose a ballad (narrative poem).
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਾਰ (ਕਾਵਿ ਰੂਪ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

Prerequisites

- Lesson nine on Ballad Writing
- Rough draft of the poem from last class
- Sufficient copies of the poems

Materials

- Pens/pencils
- Lined paper
- Dry/Erase board
- Dry/Erase markers, erasers, markers
- Chart papers
- Copies of poems
- List of topics
- Colors

Advanced Preparation

- Teacher should have some knowledge of Pañjābī (ਪੰਜਾਬੀ) poetry especially in Sikh literature.
- Copies of a few poems should be ready to hand out to the students to read along with you, poems should preferably be in Pañjābī (poems are given in Teacher Resources).

Engagement (10-15 minutes)

- Have a quick review from the last lesson on poetry:
ਪਿਛਲੇ ਕਾਵਿ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉ:
 - What are the main forms of poems?
ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ?
 - Which famous composition of Gurū Gobind Singh Sāhib did we talk about?
ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਗਲ ਕੀਤੀ ਸੀ?
 - Who was Bhāī Nand Lāl?
ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਕੌਣ ਸਨ?
 - Who was Bhāī Vīr Singh (ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ)?
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਸਨ?
- Appreciate all those who can answer any of the questions correctly.
ਜਿਹੜੇ ਠੀਕ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਓ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰੇ।

Exploration (30-35 minutes)

- Give copies of a few more poems to the students to read.
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਦੇ ਦਿਓ।
- Students take turns to read the poems aloud, with appropriate rhythm and intonation, and by stressing upon the message given in the related poem.
ਸਹੀ ਸੁਰ, ਲੈਅ ਤੇ ਚਾਲ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਢੁਕਵੇਂ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਰਾਹੀਂ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ। ਜੇ ਉਦਾਸ ਕਵਿਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਏ। ਇੰਝ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਹੀ ਭਾਵ ਪਰਗਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- Now ask the students to have their drafts of the poems done.
ਹੁਣ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ।
- Let them take five minutes to have a final look at their work.
ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ 'ਤੇ ਆਖਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਦਸ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਦਿਓ।
- Once they are done, they exchange their drafts for peer editing.
ਕਵਿਤਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੋਧ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਵਟਾ ਲੈਣ।
- The teacher explains to the students that they are not supposed to give judgments about the subject-matter or the form of the poem; they can only make suggestions about the spellings/ omissions.

ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸੇ ਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸੁਝਾਅ ਹੀ ਦੇਣੇ ਹਨ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਵਿਤਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਬਦਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਰੂਪ ਅਤੇ ਬਣਤਰ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਵਿਸ਼ੇ ਜਾਂ ਮਜ਼ਮੂਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਟਿਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

- The teacher helps the editors with vocabulary and any other questions.
ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇ।
- After peer editing, the poems are exchanged back and the writers look at and consider the suggestions.
ਸੁਧਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਵਿਤਾ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਵੇ।
- Finally, the poems are submitted to the teacher.
ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਲ ਜਮਾ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

Explanation/Extension (5-10 minute)

- The teacher may suggest that the students rewrite their poems and hand them in the next class.
- Teacher can plan to display the poems as part of a celebration.
- Depending upon the time you have left, ask the students to recite some short poem from memory. If they are not familiar with a poem, then can also recite a Shabad.
- ਕਵਿਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਢੁਕਵੇਂ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਵੀ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਜਿਵੇਂ ਉਦਾਸ ਕਵਿਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੁਸਕਰਾਏ ਬਿਨਾਂ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤਕ ਪੁਚਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਹਾਸਰਸ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਸਮੇਂ ਮੁਸਕਰਾ/ਹਸ ਕੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਲਈ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਦਸੇ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਾਧਨ ਹੈ।

Evaluation (On-going)

- Poems of the students may be graded or you can evaluate the poetry skills of each student as per the following criteria: (this is based on a ten-point grade scale)
 - 4 points: Composition (ਰਚਨਾ)
 - 3 points: Grammar (ਵਿਆਕਰਣ)
 - 2 points: Spellings (ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ)
 - 1 point: Title (ਸਿਰਲੇਖ)
- The teacher can deduct 1 point for every four grammatical or spelling mistakes.
ਹਰ ਚਾਰ ਗਲਤੀਆਂ (ਵਿਆਕਰਣ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ) ਲਈ ਇਕ ਅੰਕ ਕਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- The teacher decides how appropriate is the title according to the subject matter and can award points accordingly.
ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਅੰਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਖੇ ਗਏ ਮਜ਼ਮੂਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ।
- In case of composition the teacher looks for proper transitioning, sticking to the format, expression of the chosen subject-matter and usage of appropriate vocabulary.
ਰਚਨਾ ਸੰਬੰਧੀ ਅੰਕ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Teacher Resources

- ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ, ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਲੁਧਿਆਣਾ; ਪੰਨਾ ੯੩-੯੫
- ਜੰਗਨਾਮਾ ਸਿੰਘਾ ਤੇ ਬਿਪਰਾਂ, ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਇੰਦੌਰ; ੯੨,੯੩
- ਸਾਵੇ ਪੱਤਰ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਲੁਧਿਆਣਾ; ਪੰਨਾ ੫੪
- ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਗੁੰਥਾਵਲੀ, ਸੰਪਾਦਕ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

Poems

Note: The excerpts have been adapted according to the usage of *Adhak* as outlined in notes section of this curriculum. (ਅਧਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।)

ਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ

ਇਹ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ,
ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੌਲਾਂ ਕਰਨ,
ਮਰਨ ਥੀਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ।

ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰਨ ਗੁਲਾਮੀ,
ਜਾਨ ਕੋਹ ਆਪਣੀ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ:
ਪਰ ਟੈ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਿਸੇ ਦੀ,
ਖਲੇ ਜਾਣ ਡਾਂਗਾਂ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਉਲਾਰਦੇ।
ਮੰਨਣ ਬਸ ਇਕ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨੂੰ
ਅੱਖੜਖਾਂਦ, ਅਲਬੇਲੇ, ਧੁਰ ਥੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ,
ਆਜ਼ਾਦ ਕੀਤੇ ਇਹ ਬੰਦੇ।
ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ,
ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ ਜੀਂਦਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ।
ਜਵਾਨ ਖੁਲ੍ਹੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਪਿਆਰਿਆਂ,
ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ,
ਦੁਨੀਆਂ ਥੀਂ ਵਿਹਲੇ,
ਦੀਨ ਥੀਂ ਵੀ ਵਿਹਲੇ,
ਰਲੇ ਨਾ ਰਲੀਂਦੇ ਕਦੀ ਹੁਣ ਇਹ ਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ।
ਮੰਨੇ ਨ ਮਨੀਂਦੇ ਕਦੀ, ਕੁਦ ਕੁਦ, ਉਛਲਦੇ ਡੁਲ੍ਹਦੇ,
ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਇਹ,
ਦਿਲ ਦੇ ਚਾਅ ਉਤੇ ਉਲਾਰਦੇ।
ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕਿਣਕਿਆਂ 'ਤੇ ਰੀਝਣ ਤੇ ਪਸੀਜਣ ਸਾਰੇ,
ਤੇ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਲਤ ਮਾਰ ਦੌੜ ਜਾਣ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਥਹੁ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗੋਹਲੇ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ,
ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਈ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦੀ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ।
ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਿਆ,
ਦਿਲ ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਇਹ ਪਿਆਰ 'ਤੇ,
ਸੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀ ਦਾ ਇਹ ਈਮਾਨ ਹੈ,
ਰਾਂਝੇਟੜੇ ਦੇ ਨਿਕੇ ਵਡੇ ਭਰਾ ਸਾਰੇ,
ਬੇਲਿਆਂ ਤੇ ਰਖਾਂ ਵਿਚ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੇ।
ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਛਤਾਇਆ ਰਾਂਝੇ ਨੂੰ ਜੋਗ ਦੇ ਕੇ,
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਾ ਹਥ ਰੋਇਆ।
ਇਹ ਜਟ-ਮਤ ਵਿਚ ਯੋਰਾਂ ਦਾ ਜੋਗ ਸੀ,
ਦੇਖ ਹੈਨ ਪਸ਼ਮਾਨ ਹੋਇਆ, ਬਖਸ਼ਿਆ,
ਟੋਰਿਆ ਟਿੱਲੇ ਥੀਂ ਅਸੀਸ ਦੇ, ਹਾਰਿਆ,
ਤੇ ਮਚਲਾ ਜਟ ਆਖੇ

ਮੁੰਦਰਾਂ ਲੈ ਆਪਣੀਆਂ ਮੋੜ ਬਾਵਾਂ।
 ਤੇ ਕੰਨ ਮੇ ਮੁੜ ਸਬੂਤ ਕਰ ਤੂੰ ਭਲੇ ਮਾਣਸਾ
 ਕੰਨਾਂ ਤੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਚਾ ਪਾੜਿਆ?
 ਜੋਗ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਨਾਥ ਦਸ ਖਾਂ?
 ਮੈਂ ਸਿਖਿਆ ਸੀ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ਦਾ
 ਤੇ ਹਡਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਪਿਆ ਖੜਕਦਾ,
 ਨਾਮ ਪਿਆ ਵਜਦਾ,
 ਜੋਗ ਤੇਰਾ ਹੋੜਦਾ ਇਸ਼ਕ ਥੀਂ ਕਮਲਿਆ।
 ਮੋੜ ਮੇਰੇ ਕੰਨ, ਲੈ ਮੋੜ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਜਿੰਦ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸੁਭਾ,
 ਜਿਹੜਾ ਚਾਬਕ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਦਾ,
 ਕੋਤਲ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗ ਸੰਵਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਤ ਨਵਾਂ,
 ਤੇ ਵਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਨਾਲ,
 ਤਦ ਤਾਂ ਪਲ ਛਿਣ, ਰੁਮਕ ਰੁਮਕ ਤੁਰਨ ਇਹ,
 ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖਤਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਥਰੋਪਨ ਦੇ ਹਰਦਮ ਰਹਿੰਦਾ।
 ਬਾਕੇ ਛਬੀਲੇ ਪੰਜਾਬ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ,
 ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰ,
 ਰੱਖਣ ਨਾ ਜਾਣ ਸੰਭਾਲ ਇਹ,
 ਜਾਨ ਨੂੰ ਵਾਰਨ ਇਹ ਜਾਣਦੇ,
 ਲਹੂ ਵੀਟਣ ਥੀਂ ਨਾ ਡਰਨ ਇਹ,
 ਤੇ ਜੰਗ ਸੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਸਣਾ ਨਾ ਪਛਾਣਦੇ।
 ਕਰਨ ਕੀ ਇਹ?
 ਓੜਕ ਦੀ ਰੂਹ ਜ਼ੋਰ ਆਇਆ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ,
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ,
 ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਰਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ,
 ਤੇ ਠਿੱਲ੍ਹਣ ਨਾ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ, ਇਹ ਵਸ ਕਿਸ ਦੇ?
 ਇਹ ਜੀਣ, ਥੀਣ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਾ, ਕੁਝ ਵਸ ਨਾਂਹ ਕਿਸੇ ਦੇ,
 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚੋਂ
 ਜੀਵਨ-ਬਿਜਲੀਆਂ ਦੇ ਅਸਗਾਹ ਦਰਿਆ ਵਗ ਉਠੇ,
 ਝਨਾਂ ਤੇ ਰਾਵੀ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ ਤੇ
 ਜੇਹਲਮ ਤੇ ਕਟਕ ਸਭ ਬਲ ਉਠੇ;
 ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਗਾਉਂਦੇ।
 ਇਉਂ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਇਆ,
 ਸੁਕਾ ਨਾਂਹ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਥਾਂ।
 ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪੰਛੀ, ਪਸ਼ੂ, ਆਦਮੀ ਸਭ ਭਿਜਿਆ,

ਭੁਬਿਥਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਸ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ।
 ਇਥੇ ਜਾਨ ਆਈ, ਰੂਹ ਆਇਆ, ਰਬ ਆਇਆ,
 ਗੀਤ ਅਸਮਾਨੀ ਆਇਆ, ਦਿਲ ਆਇਆ ਬਖਸ਼ ਦਾ;
 ਇਥੇ ਚਾਅ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਟੁਟੇ,
 ਇਥੇ ਹੁਸਨ ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਆਇਆ,

ਇਥੇ ਦਿਲ ਚੁਭਵੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ,
ਨਿਗਾਂਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ।

ਇਥੇ ਦਾਤੇ ਬਲਕਾਰ ਆਏ,
ਇਥੇ ਸਾਈਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਆਏ,
ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁੰਮਾਂ ਦੀ ਟਾਪ ਲਗੀ,
ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ।
- ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੈਦਾਨ, ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਲੁਧਿਆਣਾ; ਪੰਨਾ ੯੩-੯੪

ਗੰਜ ਨਾਮਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਓ ਸਤ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਜਰ ਨਾਜਰ ਹੈ

ਨਾਸਿਰੇ ਮਨਸੂਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਈਜ਼ਦਿ ਮਨਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੫॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਭਨਾ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ,
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਬ ਵਲੋਂ ਪਰਵਾਣ ਹੈ।

ਹਕ ਰਾ ਗੰਜੂਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਜੁਮਲਾ ਫੈਜ਼ਿ ਨੂਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੩॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਚ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ,
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਮੂਹ ਨੂਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ।

ਹਕ ਹਕ ਆਗਾਹ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਸ਼ਾਹਿ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੭॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਚ ਦੇ ਜਾਨਣ ਹਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਚ ਹੈ,
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ।

ਬਰ ਦੇ ਆਲਮ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਖਸਮ ਰਾ ਜਾਂ-ਕਾਹ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੮॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ,
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਫਾਇਜ਼ੁਲ ਅਨਵਾਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਕਾਸ਼ਫੁਲ ਅਸਰਾਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੦੯॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰੱਬੀ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਆਲਿਮੁਲ ਅਸਤਾਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਅਬਰਿ ਰਹਿਮਤ ਬਾ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੧੦॥
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਲੁਕੀਆਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੈ,
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੱਦਲ ਹੈ।

ਮੁਕਬੂਲੇ ਮਕਬੂਲ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਵਾਸਲੇ ਮੋਸੂਲ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੧੧॥
 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਨ ਅਤੇ ਹਰ-ਮਨ-ਪਿਆਰਾ ਹੈ,
 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਬ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਜਾਂ-ਫਰੋਜ਼ਿ ਦਹਿਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਫੈਜ਼ਿ ਹਕ ਰਾ ਬਹਿਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੧੨॥
 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ,
 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਬ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ।

ਹਕ ਰਾ ਮਹਿਬੂਬ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਤਾਲਿਬੋ ਮਤਲੂਬ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੧੧੩॥
 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ,
 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਬ ਦਾ ਤਾਲਬ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਹੈ।

- ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਗੁੰਬਾਵਲੀ, ਸੰਪਾਦਕ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ; ਪੰਨਾ ੧੫੪-੧੫੫

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਅਥਰੂ ਵਹਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ
 ਆ ਕੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਛੇਕਦੇ ਓ
 ਦਰਖਤ ਡਿਗਿਆ ਤੇ ਧਰਤੀ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲੀ
 ਰੋਟੀਆਂ ਚਿਖਾ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਤੁਸੀਂ ਸੇਕਦੇ ਓ
 ਅਜ ਮਾਰਤੀ ਸਿਖਾ ਨੇ ਮਾਂ ਮੇਰੀ
 ਖੜ੍ਹੇ ਮੂੰਹ ਮੇਰਾ ਕੀ ਦਸ ਵੇਖਦੇ ਓ
 ‘ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘਾ’ ਜੇ ਬਦਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ
 ਮਰੀ ਪਈ ‘ਤੇ ਮਥਾ ਕਿਉਂ ਟੇਕਦੇ ਓ
 ਬਿਪਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਹੋਈ ਤਾਮੀਲ ਜਲਦੀ
 ਭਾਰੀ ਬਣੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਉੱਤੇ
 ਪਹਿਲਾਂ ਤਖ਼ਤ ਢਾਹਿਆ ਹੁਣ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨਾ
 ਲੱਖ ਲਾਹਨਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਸ਼ੈਤਾਨ ਉੱਤੇ
 ਬਦਲਾ ਖੂਨ ਦਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਆਪਾਂ
 ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬੈਠੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਉੱਤੇ
 ‘ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘਾ’ ਉਏ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਗ ਲਗੀ
 ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਉੱਤੇ

ਆਹ ਜਿਸਮ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਧੀ ਵਰਗਾ ਹੈ,
 ਆਹ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਜਿਹਾ ਹੈ
 ਕਿਸ ਕਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਨਗਨ ਕੱਜੁੰਗਾ,
 ਹੁਣ ਮੈਂ, ਕਿਸਨੂੰ ਵਤਨ ਕਰੂੰਗਾ

ਦਿੱਲੀ ਸਿਖ ਕਤਲੇਆਮ

ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾ ਦੀ ਰੋਲਤੀ ਪਤ ਇਥੇ
 ਗਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਚਦੇ ਟਾਇਰ ਮੀਆਂ
 ਚੌਕ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿਚ ਕੁਰਲਾਹਟ ਮਚਿਆ
 ਵੇਖ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਝੂਮਦੇ ਕਾਇਰ ਮੀਆਂ
 ਲੁਟ, ਕੁਟ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾੜ ਦਿਤੇ
 ਇਥੇ ਜੰਮ ਪਏ ਨਵੇਂ ਉਡਵਾਇਰ ਮੀਆਂ
 'ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ' ਅਜ ਬੜੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਏ
 ਲਿਖੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੀ ਸ਼ਾਇਰ ਮੀਆਂ
 ਦੁਧ ਚੁੰਘਦੇ ਵੀ ਲਾਲ ਨਾ ਬਖਸ਼ੇ ਇਥੇ
 ਕੋਹ-ਕੋਹ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਨੇ
 ਅਜ ਬਣੀ ਹੈ ਕੌਮ 'ਤੇ ਭੀੜ ਭਾਰੀ
 ਖੁਸ ਗਈਆਂ ਅਜ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਨੇ
 ਕਾਨਪੁਰ, ਬੇਕਾਰੋ, ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਵੀ
 ਅਜ ਬਿਪਰਾਂ ਨੇ ਭਾਜੀਆਂ ਚਾੜੀਆਂ ਨੇ
 ਨਾਲ ਹਿੰਦ ਦੇ ਰਹਿ ਕੇ 'ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ'
 ਲੀਡਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਨੇ
 ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲਿਆ ਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜ ਮੁੜਕੇ
 ਤਿੱਤਰ ਮਾਰਦੇ ਫੇਰ ਉਡਾਰੀਆਂ ਨੇ

- ਜੰਗਨਾਮਾ ਸਿੰਘਾ ਤੇ ਬਿਪਰਾਂ, ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਇੰਦੌਰ; ਪੰਨਾ ੯੨, ੯੩

ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਦਿਲ

ਵਾਗਾਂ ਛਡ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਵਾਲੀਏ ਨੀ,
 ਪੈਰ ਧਰਨ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਰਕਾਬ ਉਤੇ।
 ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਣੀ ਹੈ ਭੀੜ ਭਾਰੀ,
 ਟੁਟ ਪਏ ਨੇ ਵੈਰੀ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ।
 ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਫੇਰ ਐਵੇਂ,
 ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬ ਉਤੇ।
 ਸਰੂ ਵਰਗੀ ਜੁਆਨੀ ਮੈਂ ਫੂਕਣੀ ਏਂ,
 ਬਹਿ ਗਏ ਭੁੰਡ ਜੇ ਆ ਕੇ ਗੁਲਾਬ ਉਤੇ?
 ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ ਹਉਕੇ ਤੇ ਲਏਂ ਹਉਕਾ,
 ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਸੁਜਾਈਆਂ ਨੇ?
 ਲਾਂਘੇ ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਨ ਬੋਹੜੇ
 ਜੋ ਤੂੰ ਹੋਰ ਦੇ ਨਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਨੇ?

ਫੂਹੀ ਫੂਹੀ ਨੂੰ ਸਹਿਕਦੇ ਵੀਰ ਮੇਰੇ,
 ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਦੁਧਾਂ ਛੁਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।
 ਸਾਥੀ ਤੜਫਦੇ ਪਏ ਨੇ ਖਾਕ ਅੰਦਰ,
 ਪੱਛੀ ਲਾਵਾਂ ਮੈਂ ਮਹਿਲਾਂ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।
 ਫੌਜੀ ਬਾਜਿਆਂ ਆਣ ਘਨਘੋਰ ਪਾਈ,
 ਲਗ ਰਿਹਾ ਏ ਡਗਾ ਨਗਾਰਿਆਂ ਨੂੰ
 ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਵੀ ਚੁਕ ਲਏ ਕੰਨ ਦੋਵੇਂ,

ਦੇਖ ਇਹਦਿਆਂ ਖੁਰਾਂ ਫੁੰਕਾਰਿਆ ਨੂੰ।
 ਡੋਲੇ ਫਰਕਦੇ ਪਏ ਨੇ ਅਜ ਮੇਰੇ।
 ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਪਈ ਕੰਬਦੀ ਜਾਨ ਮੇਰੀ,
 ਜੀਭਾਂ ਕੱਢਦੇ ਪਏ ਨੇ ਤੀਰ ਗਿਠ ਗਿਠ,
 ਪਈ ਆਕੜਾਂ ਭੰਨਦੀ ਕਮਾਨ ਮੇਰੀ।

ਵਿਚ ਰੰਗ ਤੇ ਮਸਤ ਮਲੰਗ ਹੋ ਕੇ,
 ਲਾਈਏ ਤਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਝਨਾਂ ਅੰਦਰ।
 ਵਿਚ ਜੰਗ ਤੇ ਤਲੀ ਤੇ ਜਾਨ ਧਰ ਕੇ,
 ਲੜੀਏ ਅਸੀਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਅੰਦਰ।
 ਵਿਚ ਰੰਗ ਦੇ ਛਿਜਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਪਾਈਏ,
 ਢੋਲੇ ਗਾਵੀਏ ਹਲਾਂ ਤੇ ਗਾਹ ਅੰਦਰ।
 ਵਿਚ ਜੰਗ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ ਲਾ ਮਹਿੰਦੀ,
 ਪਈਏ ਬਾਂਹ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਅੰਦਰ।
 ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਦੂਲੇ,
 ਦੋਹਾਂ ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਸਕਾਰ ਸਾਡੀ।
 ਵਿਚ ਰੰਗ ਦੇ ਦੇਵੀ ਹੈ ਨਾਰ ਸਾਡੀ।
 ਵਿਚ ਜੰਗ ਦੇ ਦੇਵੀ ਕਟਾਰ ਸਾਡੀ।

ਵਿਚ ਜੰਗ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਚਲਿਆਂ ਹਾਂ,
 ਤਾਂ ਵੀ ਰਖਸਾ ਤੇਰਾ ਖਿਆਲ ਪਿਆਰੀ।
 ਬੁੰਦੇ ਸਮਝ ਕੇ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਛੱਡਿਆ ਨੂੰ,
 ਲਾਸਾਂ ਘੁਟ ਕਲੇਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰੀ।
 ਧੂੰਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਤੋਪਾਂ ਚੋਂ ਪੇਚ ਖਾਂਦਾ,
 ਤੇਰੇ ਸਮਝਸਾਂ ਘੁੰਗਰੇ ਵਾਲ ਪਿਆਰੀ।
 ਤੇਰੇ ਪਲਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੀਰ ਖਾਸਾਂ
 ਹਾਥੀ ਦੇਖ ਚਿਤਾਰਸਾ ਚਾਲ ਪਿਆਰੀ।
 ਜੇ ਮੈਂ ਜੀਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਪਰਤ ਆਇਆ
 ਰਖ ਸਾਈਂ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਛੱਡੀ
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੁਤ ਜਦ ਮੇਰਾ ਜਵਾਨ ਹੋਇਆ
 ਤੇਗ ਓਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਫੜਾ ਛੱਡੀ।

- ਸਾਵੇ ਪੱਤਰ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਲੁਧਿਆਣਾ; ਪੰਨਾ ੫੪